

„Fontos lenne a kollektív szembenézés” – interjú Körösi Zsuzsával

<http://magyarnarancs.hu/film2/fontos-lenne-a-kollektiv-szembenezes-interju-korosi-zsuzsaval-94661>

Szentgyörgyi Rita

2015. ápr. 23.

A negyven éve Párizsban élő emberjogi aktivista-újságíró-dokumentumfilmes a hazai bolgárkertészekről készített filmet. Az a címe: „Nehogy az ördög ülve találjon”.

magyarnarancs.hu: Honnan ez a cím?

Körösi Zsuzsa: Az egyik bolgárkertésztől származik. Az emberek két dologra asszociálnak ennek kapcsán: ne legyél rest, lusta, és hogy légy résen a jövő veszélyeivel szemben. Mindkettő egybevág a filmben és az életben is.

magyarnarancs.hu: Mi készítette arra, hogy az eltűnőben lévő városi kertészettel, a globalizált agrárpolitika helyi termelést háttérbe szorító veszélyeivel foglalkozzon?

KZS: Néhány évvel ezelőtt Angliából indult el az átalakuló városok mozgalom, egy brit tanár kezdeményezésére. A diákjaival felmérést készített arról, hogy melyek azok a városok, amelyek a nagy katasztrófákat, éhínségeket, háborúkat túlélték. És arra a következtetésre jutottak a klímafelmelegedés, az energiakiapadás mai helyzetére transzportálva, hogy azoknak a városoknak van esélyük a túlélésre, ahol az élelmiszert helyben megtermelik. Ez adta a filmem kiindulópontját. Magyarországon nagyon gazdag hagyományai vannak a városi mezőgazdaságnak, javarészt a bolgárkertészeknek köszönhetően. A hetvenes évek végéig ők termelték meg Budapest zöldségfogyasztásának a nyolcvan százalékát. A város ebből a szempontból szinte teljesen önellátó volt. Az Európai Unió agrárpolitikája és a globalizáció következtében ez mára szétforgácsolódott. Jelenleg nagyjából tíz bolgár család foglalkozik még városi kertészettel.

magyarnarancs.hu: Párizsban élve miért érezte szívügyének a témát?

KZS: Több dokumentumfilmet is készítettem korábban Franciaországban a tudatos fogyasztásról, a mezőgazdaságról, a környezetvédelemmel kapcsolatos alternatív módszerekről. Úgyhogy ez elég közelálló téma számomra.

magyarnarancs.hu: Személyes vonatkozások is motiválták. Szerepel a filmben az édesanyja.

KZS: Sokat mesélt nekem gyerekkoromban arról, hogy a bolgárkertészek hozzájárultak az élete megmentéséhez. A filmben is elmondja, hogy nem ment be a gettóba, mindamelllett a deportálás veszélye Damoklész kardjaként őt is fenyegette. A bolgárkertészeknél talált munkát és kvázi menedéket, akik a háború alatt az utolsó belövésekig termeltek, ellátták a piacokat zöldséggel, hozzájárultak Budapest éhínségének a csökkentéséhez.

magyarnarancs.hu: Magyar részről is támogatták a film létrejöttét?

KZS: A producer több pályázatot is beadott a Nemzeti Filmalaphoz és a MTVA-hoz, de nem kaptunk támogatást. Mondtam is a producernek, hogy Vitézy László, a dokumentumfilmes bizottság elnöke biztos nem fog pénzt adni az 1973-as ügyem miatt. Fekete báránynak számítok Vitézy szemében. Végül egy franciaországi magyar támogató segítségével sikerült megvalósítani a filmet.

magyarnarancs.hu: Az ügy, amire céloz, az abortusztörvény szigorítása ellen írt petíció, aminek a sikertelensége miatt végül elhagyta az országot.

KZS: A szabad abortusz megvédéséért indított petícióhoz 1553 aláírást gyűjtöttünk, amit eljuttattunk az országgyűlési képviselőkhöz. Miután megszavazták az abortusztörvény szigorítását, kikérték az aláírók listáját, egyenként elővették őket, és megfenyegették. Utolsó éves egyetemi hallgató voltam, fegyelmi elé

állítottak, és kizártak az ország összes egyeteméről. Azzal vádoltak, hogy a népesedéspolitikát ellen indítottam akciót, holott még nem is volt népesedéspolitikát, amikor az akciót elindítottuk. Csak azután született meg, hogy a törvényt megszavazták.

Fotó: Németh Dániel

magyarnarancs.hu: Hogyan élte meg a kiközösítést?

KZS: Elszigeteltnek éreztem magam. Úgy gondoltam, hogy még mielőtt teljes depresszióba esnék, kipróbálom, milyen más országban élni. Kivándorló-útlevelet kértem a férjemmel együtt, amit megkaptunk. Dupla vagy semmit játszottunk: vagy lecsuknak minket, vagy kiengednek. Később több jeles ellenzékinek felajánlották a kivándorló-útlevelet.

magyarnarancs.hu: A 80-as években a Szabad Európa tudósítója volt, újságírással és színházzal is foglalkozott. Hogyan következett mindebből, hogy *Keresztezett életutak* címmel dokumentumfilmet forgasson Kádár Jánosról és Nagy Imréről?

KZS: Amikor 1975-ben Franciaországba mentem, még erősen élt 56 emléke, nem csak a francia értelmiségiekben. Érdeklődés volt Közép- és Kelet-Európa és Magyarország iránt. Ugyanakkor éreztem, hogy a kép, amely az emberekben él, nem felel meg teljesen annak, amit én ismertem. Volt bennem olyan szándék, hogy jobban megértessem az itthoni történéseket. Az 1956-os forradalom negyvenedik évfordulójára az Arte megrendelt tőlem egy filmet Magyarország történetéről 1945-től

1989-ig. Egy tematikus este keretében tűzte műsorára az Arte, a Francia Intézetben telt házzal játszották, tudomásom szerint a Magyar Televízió nem vetítette.

magyarnarancs.hu: Voltak előzményei a filmezésnek?

KZS: Idehaza már csináltam egy kísérleti filmet. Kint időbe tellett, amíg megérttem, mivel érdemes foglalkozni. Bekerültem a hetvenes években még elég aktív '68 utáni feminista mozgalmakba, ami nagyon pezsdítő volt számomra. Az első filmtervem a rendszerváltozás után a budapesti aluljárókat elárasztó földalatti piacról szólt volna. Megnyertem hozzá a pályázati támogatást, de mégsem jött létre, mert nem értettünk egyet a producerrel. A másik filmtervem *Egy élet, egy évszázad* címmel Fejtő Ferencről szólt volna, akivel jó barátságba kerültem, de azt sem sikerült tető alá hozni.

magyarnarancs.hu: Hogyan került kapcsolatba Fejtővel?

KZS: Tudomása volt az abortuszpetícióról, egy kinti ismerősömön keresztül találkoztam vele. Nagyon izgalmas, rendkívül érdeklődő, nyitott ember volt. Elolvastam a könyveit, sokat beszélgettünk. Miután megszületett a róla szóló film ötlete, több órát leforgattunk többek között a pécsi zsinagógában is. Ha volna rá megrendelő, mindenképpen érdemes lenne megcsinálni.

magyarnarancs.hu: Hogyan lett emberjogi aktivista?

KZS: A környezeti és civil jogi problémák mentén. Az első ilyen jellegű filmem a *Khimérák alkonya?* volt. Olvastam egy cikket a genetikailag manipulált élőlényekről, pontosabban arról, hogy a GMO-k arra lettek kitalálva, hogy a termelőket megfosszák az ősidőktől létező joguktól, hogy a saját termésük magvait újra elültessék.

magyarnarancs.hu: A két, úgymond zártkörű vetítést leszámítva, ami az Eötvös Klubban és a Cyclomaniában lesz, látható majd itthon a *Nehogy az ördög ülve találjon?*

KZS: Keresek egy fesztivált, ahová beadhatom, de még nem találtam.